

justificatione. Prior modo intellexit Augustinus, libro de Spiritu et litter., capite 26, et ait sic esse intelligendum, *ut sciamus eos non aliter esse observatores legis, nisi justificentur, ut non justificatio factoribus accedat, sed factores legis justificatio præcedat.* Posteriori modo intelligitur frequentius, et sic accipiendum est de factoribus legis non suis viribus, sed ex fide et auxilio gratiæ; et, si referatur ad primam justificationem, intelligitur dispositio; si ad secundam, meritorie; et ita etiam videtur intellexisse Augustinus, in lib. 83 Quæstion., quæst. 76, et aliis locis, unde inde non probatur homines fieri justiores formaliter suis operibus. De Concilio autem Tridentino satis dictum est.

CAPUT III.

UTRUM GRATIA VIÆ PER OMNIA ET SINGULA BONA OPERA JUSTORUM AUGEATUR?

1. *Status questionis.* — *Prima suppositio, per bona opera naturalis ordinis justitiam non augeri.* — Hæc questio valde connexa est cum tractatu de Merito, eo quod augmentum ipsum gratiæ est unum ex præcipuis præmiis meriti justorum; nihilominus tamen non potest omnino prætermitti, quia ejus resolutio propria est hujus loci, et ad cetera, quæ de hoc augmento tractanda supersunt, necessaria. Curabimus autem quæ sunt utriusque loci propria ita distinguere, ut nec materias confundamus, nec eadem inutiliter repetamus. Supponimus ergo primo sermonem esse de bonis operibus ex fide et auxilio divinæ gratiæ procedentibus, quæ per antonomasiæ vocantur a Patribus et Theologis opera bona seu opera pietatis. Nam inferiora opera bona ordinis naturalis, per se ac præcise sumpta, etiamsi ab homine justo fiant, gratiam, vel charitatem seu justitiam non augent, tum quia non sunt meritoria de condigno, ut nunc suppono; tum etiam quia, cum nullo modo supernaturalia sint, non sunt proportionata ad augendam gratiam, quæ forma supernaturalis est. Limite autem sermonem ad solam gratiam, ut a charitate distinguitur, nam de charitate et aliis virtutibus infusis dicam capite sequenti. Item limite questionem ad gratiam viæ, ut in titulo proposui, quia nunc de justitia tantum viatorum tractamus; an vero post viam, seu in termino extrinseco ejus, vel in ingressu beatitudinis aliquod augmentum intensivum gratiæ consummatæ

fiat, vel ex liberalitate Dei, vel propter opera hujus vitæ, alia questio est, quæ in materia de Beatitudine tractatur; aliquid vero in discursu hujus capituli attingemus, et plura in materia de Merito in lib. 12.

2. *Secunda suppositio, gratiam non augeri, nisi per opera meritoria de condigno.* — Secundo, suppono nunquam augeri gratiam per opera, nisi absolute et simpliciter sint meritoria de condigno apud Deum. Itaque si aliquod hujusmodi opus invenitur in homine justo, quod non sit meritorium de condigno apud Deum, per illud sine ulla dubitatione non augebitur gratia. Ratio est, quia augmentum justitiae seu gratiæ nunquam fit nisi ex merito proprio hominis justi apud Deum (loquimur enim, ut in principio supposui, de lege ordinaria, non de privilegiis specialibus, et ex opere operantis, non de operato); ergo, si opus non sit meritorium de condigno, non augebit gratiam. Consequentia clara est. Antecedens autem patet, quia justus non crescit in gratia nisi ex operibus, ut testificatur Jacob., cap. 2, et exponit Concilium Tridentinum, dicto cap. 10; sed illa opera sunt hominis justi, ut supponitur, et debent esse proportionata tali augmentatione ut illud obtineant; ergo, si talia sint, etiam merebuntur illud de condigno; ergo e contrario, si non merentur tale augmentatione, nec conferent illud. Et hoc satis significavit Concilium Tridentinum, dicta sess. 6, nam, cum cap. 10 docuisset justos crescere in gratia per bona opera, nulla facta mentione meriti, quia nondum doctrinam de illo tradiderat, nihilominus, in can. 34, definit mereri justos hoc augmentationem per bona opera, utique per illa per quæ illud obtinent. Itaque certum sit justorum gratiam non augeri nisi per opera meritoria de condigno. Non est autem æque certum an convertens propositio sit æque vera, scilicet, augeri gratiam per omnia opera justorum meritoria de condigno, nam aliqui eam negant, quod est unum ex præcipuis punctis in hoc capite disputandis.

3. *Tertia suppositio.* — Tertio, suppono actus a justo elicitos ex habitu charitatis, si sint intensiores quam habitus gratiæ, augmentationem illius statim consequi, atque ita gratiam augere. Hoc est certum et extra controversiam, ut videbimus; et ratio est, quia illi actus citra dubium sunt maxime meritorii de condigno; ergo merentur hoc augmentationem; et alioqui sunt maxime proportionati de se ad illud præstandum, et quantum in

ipsis est disponunt subjectum ad illud recipiendum; ergo per tales actus statim gratia augetur. De cæteris autem actibus tractanda est questio, potestque ad duo membra reduci. Unum est de actibus elicitis a charitatis habitu, qui non sunt intensiores illo, quos brevitatis causa remissos vocabimus, sive sint æquales, sive inferiores. Aliud est de actibus cæterarum virtutum a charitate distinctarum; et de utroque membro dicendum est; sed claritatis gratia prius de actibus remissis charitatis dicemus, postea ad cætera opera facile doctrinam applicabimus.

4. *Prima opinio negans gratiam augeri per actus remissos charitatis.* — Fuit ergo aliquorum opinio, per actus remissos charitatis non consequi justum gratiæ augmentationem. Duobus autem modis hæc opinio fundatur et asservatur. Unde potest in duas opiniones distingui. Prior est, quod per tales actus non augetur gratia, quia simpliciter non merentur de condigno tale augmentationem. Ita sentit Altisiodor., libr. 3 Summ., tract. 16, cap. unic., quæst. 3 et 5. Favet D. Thomas in 1, distinct. 17, quæst. 2, artic. 3, ad 2 et 5, et Durandus ibi, quæst. 8, num. 7; videtur tamen loqui de solidis actibus minus intentis, nam de æqualibus id non dicit, nec ratio ejus in illis locum habet, ut videbimus; et Bonaventura in 2, distinct. 40, a. 2. q. 3, ubi in corpore loquitur de merito majoris gloriæ, dicitque majorem charitatem vel meliorem voluntatem mereri augmentationem gloriæ essentialis, reliqua vero dicit solum conferre ad majorem gloriam, vel dispendendo, vel impedimenta removendo, et in solut. ad 3 generaliter dicit per novum actum æqualem priori tantum mereri hominem, sicut per primum, non tamen novum, sed idem quod prius novo titulo. Et hanc sententiam ex modernis defendit Dominicus Bannez 2. 2, quæst. 24, artic. 2, et in Relectione speciali de augmentatione charitatis, ubi quoad modum loquendi aliquo modo limitavit sententiam; sed res eadem est, ut infra dicam. Fundamentum hujus sententiae apud Durandum est tantum moralis congruentia, quia non merentur accipere augmentationem donorum, qui tepide utitur acceptis; sed qui recipit intensum habitum et remisse operatur, non utitur habitu debito modo, cum actus non proportionetur habitui; ergo. Quæ congruentia, qualiscumque illa sit, non procedit de actibus æqualibus habitui, sed de remissoribus, nam æquales servant proportionem, et satis debito modo operatur, qui se-

cundum totam latitudinem sui habitus æquiter operatur. Alii utuntur fundamento magis physico quam theologicum, quia, ut actus mereatur augmentationem habitus, debet esse talis ut sit proportionatus ad augendum illum; sed in ordine naturali actus remissus non est proportionatus ad augendum habitum intensus, ut ex Philosophia supponunt; ergo neque in ordine supernaturali actus remissus est proportionatus ad merendum augmentationem habitus. Neque refert quod actus supernaturales non augeant physicæ habitus suos, quia saltem debent servare ad meritum eam proportionem quam habere deberent si essent causæ physicæ augmenti. His addi solent alia argumenta ab inconvenienti sumpta, quæ postea proponemus.

5. *Secunda opinio, per tales actus mereri gratiam, non tamen augeri absque alio admiciculo.* — *Primus modus explicandi hanc opinionem.* — Altera opinio est justum per actus remissos mereri quidem de condigno augmentationem gratiæ, nihilominus tamen gratiam viæ vel nunquam augeri per tales actus, vel saltem non per illos solos sine admiciculo aliqui actus intensioris habitu. Itaque defensores hujus sententiae in duobus conveniunt. Primum est, hos actus mereri hoc augmentationem. Secundum est, per illos solos non dari. In modo autem explicandi quando tale augmentationem detur, invenio diversitatem quam ad quatuor modos dicendi reduco. Primus est, quod illud augmentationem revera nunquam datur vel in via, vel in patria quoad novos gradus gratiæ vel gloriæ, sed solum quoad rationem præmii, quia eadem gloria datur etiam propter nova merita, et ita crescit in ratione præmii, quia pluribus titulis datur, et ita est præmium magis honorificum, ut sic dicam. Hæc fuit opinio Bannez, in Relect., et loquitur clarius de gloria; est autem eadem ratio de gratia, nisi quoad gratiam velit negare meritum ejus per actus remissos, sicut prius fecerat.

6. *Secundus modus explicandi.* — Secundus modus dicendi est, hoc augmentationem actuum remissorum, quod non statim datur, dari posse in via, si homo se disponat per actum intensiorem; quod si homo nunquam se disponit in via, amittere illud augmentationem, neque illud in patria obtinere. Hæc opinio solet tribui Conrado in 1. 2, quæst. 114, artic. 8, qui eam indicat, et refert Capreolum in 1, distinct. 17, quæst. 2, art. 3. Citatur etiam Capreolus in 4, distinct. 14, quæst. 2, art. 3, in

principio. Sed in hoc ultimo loco non ponit Capreolus ultimam partem negativam, nimirum, tale augmentum non dari in termino viae, quando homo in via non se dispositus, sed tantum ponit alias duas propositiones, unam negantem dari statim illud augmentum, aliam affirmativam, dari etiam in via, si homo se disponat. Et hoc modo eamdem sententiam docet expresse D. Thomas 1. 2, quæst. 114, art. 8, et 2. 2, quæst. 24, art. 6, in corp., et ad 1; Cajetanus vero, in dicto art. 8, videtur exponere verba D. Thomæ exclusive; cum enim divus Thomas dicat, *mereri hominem per tales actus augmentum gratiæ, non statim sed suo tempore reddendum, cum, scilicet, aliquis fuerit sufficienter dispositus ad gratiæ augmentum,* addit Cajetanus: *Quod tunc solum est quando aliquis ita utitur accepta gratia secundum proportionem virium suarum, ut in nullo gratiæ Dei desit per negligenciam.* Unde si homo hoc non faciat dum hic vivit, videtur Cajetanus sentire quod sit perpetuo caritatus illo augmento. Re tamen vera non est hæc ejus sententia, ut magis eam explicat 2. 2, quæst. 24, art. 6, circa ad 1, ubi merito impugnat Durandum, dicentem justum per actus remissos mereri augmentum gloriæ, et non gratiæ; id enim repugnat, quia meritum augmenti vitæ æternæ claudit in se meritum augmenti gratiæ, saltem dandi cum ipsa vita æterna, quia non potest esse major vita æterna quam sit ipsa gratia aucta et consummata in termino. Unde si per actus ipsos remissos meretur homo augmentum visionis beatæ, meretur augmentum luminis gloriæ, et consequenter meretur etiam verum augmentum gratiæ, quod necessarium erit dari, saltem cum data fuerit visio et lumen in tali gradu perfectum.

7. *Tertius modus subdistinguens.* — Unde est tertius modus sub distinctione dicens illud augmentum dari vel in via, si homo se dispositus, vel in termino viae, si in via homo non se disposuerit. Et hunc modum sequuntur aliqui moderni Thomistæ, et sine dubio videtur fuisse Cajetani, et potest attribui D. Thomæ, tum quia ita affirmat unum ut non excludat aliud; tum etiam quia affirmat mereri hominem per actus remissos augmentum gloriæ; at hoc infallibiliter consequetur homo si in gratia moriatur, etiamsi nullum aliud bonum operetur; ergo et augmentum gratiæ oblinebit. Et ita sicut secundus ex his modis est longe probabilior quam primus, ita et hic tertius omnino præferendus est, suppo-

sito illo principio quod per hos actus remissos non statim augeatur gratia, quamvis verum augmentum mereatur. Unde omnes alii auctores qui in hoc principio cum D. Thoma convenient, et modum non explicant, juxta hunc tertium modum videntur explicandi, ut Paludanus in 4, d. 16, quæst. 1; Richardus in 4, d. 17, art. 2, quæst. 3, et in 2, d. 27, art. 2, quæst. 2, qui fatetur posse hoc augmentum dari aliquando in via. Differt tamen ab aliis, quia ut detur non requirit actum intensiorem, sed putat sufficere multiplicacionem actuum remissorum, quæ actui intensiori æquivaleat. An vero detur in patria ei qui in via illud non obtinuit, non declarat, sed dum non negat, affirmit propter dicta, nam æquiparat illud cum merito gloriæ quod eisdem actibus remissis tribuitur.

8. *Quartus modus explicandi.* — *Ultimus iste modus explicandi magis congruens toti opinioni primæ.* — Est tamen quartus modus dicendi, conveniens in illo principio, quod actus remissi mereantur hoc augmentum, et quod non detur statim, et addens nunquam amplius in via dari, quicquid homo postea conetur, semper tamen dari in ingressu patriæ. Hæc fuit sententia Scoti in 4, d. 21, q. 1, in fine totius corporis, et dist. 22, quæst. 1, § *Ad hoc dico;* in utroque enim loco negat hoc augmentum dari statim, in priori tamen solum declarat dari in instanti mortis; videatur tamen intelligendum, si in eo instanti homo sit dispositus ad ingressum gloriæ, ita ut nihil purgandum habeat. Nam Scotus ait dari hoc augmentum gratiæ, ut conjunctum aliqui gradui gloriæ ad quam (inquit) disponit gratia; ergo non est necesse dari tale augmentum in purgatorio, sed tantum in ingressu gloriæ. Et ex Thomistis aperte hanc sententiam novissime tenuit Alvarez, libro 7 de Auxil., disputat. 60, conclusione 5, ubi dicit augmentum gratiæ debitum actibus remissis dari in primo instanti glorificationis, ubi licet non ponat exclusivam, in probationibus conclusionis eam concludere conatur, et ex secunda ejus conclusione evidenter sequebatur. Ait enim quod, licet actus intensior habitu gratiæ per omnes gradus suæ intensiōnis mereatur augmentum habitus, nihilominus per talem actum intensiōrem habitu gratiæ non augeri gratiam, nisi juxta excessum actus, et usque ad æqualitatem ejus, atque ita semper manere aliquod augmentum habitus ratione talis actus postea dandum; ergo si actus intensior non sufficit ut statim detur to-

tum augmentum gratiæ illi debitum, multo minus poterit sufficere ut detur augmentum debitum precedentibus actibus remissis. Ac proinde totum augmentum habitus ultra intensiōrem actum in via elicitor, quibuscumque actibus corresponeat, reservatur in gloriam. Et certe videtur hic modus loquendi magis consequenter loqui ad fundamentum totius sententiæ; negant enim omnes defensores ejus dari statim augmentum debitum actibus remissis, quia homo non est dispositus; sed actus ferventior postea factus de se nunquam disponit ad majorem intensiōnem habitus quam sit ipsius actus, quamque ipse meretur, et ad illam simul disponit; ergo nunquam ille actus disponit ad majus augmentum ratione actuum remissorum recipiendum. Datur ergo in initio beatitudinis, nam tunc est tempus recipiendi præmium adæquatum omnium meritorum, quod in via datum non est; non enim potest irremuneratum relinquiri.

9. *Eum Alvarez, S. Thomæ ascribit.* — Conatur autem hic auctor suam sententiam ascribere D. Thomæ. Et solum allegat verba supra citata ex 1. 2, quæst. 114, art. 8, ad 3, ubi D. Thomas dicit hoc augmentum actuum remissorum, cum aliquis fuerit sufficienter dispositus ad gratiæ augmentum, esse conferendum; quod ipse exposuit, id est, cum se disponuerit per ferventiores actum, quod cum non possit fieri in via, ut probatum est, ipse ait fieri in alia vita, ubi (inquit) disponetur quis a Deo per actum ita intensum, ut adæquet totam quantitatē meriti quod processit in via, ut sic tandem servetur proportio inter gratiam in esse meriti et in esse habitus. Neque hinc sequitur (ait) quod mereatur homo in alia vita, sed sicut disponitur justus ad visionem beatificam per lumen gloriæ, ita per actum intensum charitatis disponitur ad intensiōnem habitus sine novo merito.

10. *Non est tamen verus, nec D. Thomæ ascribendus.* — Sed tam res ipsa quam expositione verborum D. Thomæ videtur mihi difficilis. Res quidem, quia hoc augmentum gratiæ dari dicitur in primo instanti glorificationis, ut ille auctor in quinta conclusione fatetur; at in illo instanti non potest dari augmentum habitus gratiæ vel charitatis per dispositionem propriam recipientis; ergo falsum est dicere tunc dari, quando homo ipse se disponit per actum æqualem intensiōne omnibus meritis. Probatur minor, quia talis actus amoris in instanti glorificationis non est nisi actus frui-

tionis seu dilectionis beatæ; ille autem actus non est dispositio ad augmentum gratiæ, sed simpliciter et omni modo supponit gratiam perfecte consummatam in sua intensiōne, et simili modo supponit intensiōnem habitus charitatis; ergo in illo instanti nullus est actus in beato qui sit dispositio ad intensiōnem habitus. Major certa est, quia in illo instanti beatus habet amorem beatificum, et non potest simul habere alium actum amoris Dei supernaturalis, vel saltem non est necesse ut illum semper habeat, multoque minus est necessarium ut habeat alium æque perfectum, et tam intensum, quantum omnibus meritis simul sumptis correspondere potest; hoc enim ad summum desiderari potest in illo amore, qui ad præmium ipsum pertinet, qualis est beatificus; alium ergo postulare voluntarium et fictitium est.

11. *Ex actu amoris in instanti glorificationis non sequitur augmentum gratiæ.* — Probatur ergo minor, quia talis amor supponit visionem beatam, tum quia est amor necessarius, tum quia non est in beato alia supernaturalis cognitio, in qua talis amor fundatur. At visio beata supponit lumen gloriæ tam intensum quam potest omnibus meritis simul sumptis correspondere. At intensum lumen supponit gratiam proportionaliter intensam, tum quia comparatur ad illam sicut potentia ad essentiam; tum etiam quia visio supponit hominem perfecte sanctum et deificatum intrinsecum cum proportione ad talem visionem; tum denique quia, si ex parte visionis beatus recipit præmium adæquatum omnibus suis meritis sine prævia dispositione, quæ pro illo instanti in beato intelligi queat, cur non recipiet etiam adæquatum præmium ex parte gratiæ sine tali dispositione, cum gratia natura sua sit prior quam visio. Quod si gratia isto modo augetur et consummatur prius natura, et statim infunditur adæquatum lumen gloriæ, statim etiam consummatur augmentum habitus charitatis sine alia dispositione, quasi per emanationem a gratia. Ac deinde habitus charitatis sic intensus necessario prorumpit in actum sic intensum; ergo non disponitur beatus ad intensiōnem habitus per actum intensum, sed potius intenditur habitus ut actus procedat intensus. Est hoc consenteaneum illi statui, ubi non proceditur ab imperfecto ad perfectum, sed actus ipse charitatis perfectissimo modo et maxime connaturali fit, et ideo non præintelligitur ibi actus intensior factus ab habitu remisso cum auxi-

lio, ut per illum augeatur habitus, sicut fit in via, sed potius intensio habitus datur in præmium præcedentium meritorum, ut eliciendo actum perfectum, et perfecto modo, consummetur præmium. Et potest addi confirmatio ad hominem; ait enim ille auctor disponi justum ad visionem beatificam per lumen gloriae, utique quia per hoc lumen datur vis et potestas eliciendi visionem, et par ratione per tantum lumen disponitur ad tantam visionem; ergo eadem proportione per tantam charitatem habitualis disponitur ad tam intensem amorem, quia etiam per habitum charitatis tam intensem datur vis et potestas ad tantam actus intensionem, quia, sicut visio non fit nisi modo maxime connaturali, et a principio intrinseco et adæquato, ita neque actus amoris; ergo non potest e contrario intenso illius actus disponere ad intensionem habitus, ne sint sibi invicem causæ in eodem genere, ut omittam alia quibus supra probavi non posse actum disponere ad habitum a quo elicetur, et quod ille auctor contra Bannez fatetur actum intenso habitu in via, qui est ratio intendendi illum, non posse procedere ab illo habitu secundum gradum intensionis, in quo habitum excedit; ergo e contrario cum in gloria actus intensus beatifici amoris eliciatur ab habitu cum maxima perfectione et connaturalitate, non minus in primo instanti beatitudinis quam per totam æternitatem, non potest actus intensor esse dispositio ad intensionem habitus, neque ullo modo ratio vel causa illius, sed tantum effectus productus ab habitu.

12. Quare non sit D. Thomæ ascribendus quartus ille modus. — Hinc facile ostenditur altera pars de sensu D. Thomæ. Et imprimis in 2. 2, quæst. 24, art. 6, ad 1, absolute dixit augeri habitum non statim, sed quando voluntas conatur ad hujusmodi augmentum. Quæ verba de se indefinita sunt ad viam et patriam, proprie tamen verificantur in via, in sensu causali in quo aperte divisus Thomas loquitur, scilicet, ut ratione talis majoris conatus, et intensoris actus, habitus augeatur, in quo sensu non habet id locum in charitate beatifica, ut ostensum est. Et hunc sensum causalem explicavit magis D. Thomas in alio loco ex 1. 2, dicens: *Cum fuerit aliquis sufficienter dispositus*, quod de statu gloriae intelligi non potest, ut ostendi, si sit sermo de dispositione per actum, ut plane videtur D. Thomas loqui. Aliter vero posset homo in primo instanti mortis, vel in quo purgatio con-

summatur, dici dispositus ad recipiendum illud augmentum, quia ratione status est capax illius augmenti sibi debiti ex merito, et jam non habet impedimentum, cum purus ab omni reatu supponatur. Quocirea, supposito illo principio, in quo omnes isti auctores conveniunt, scilicet, augmentum gratiae respondens actibus remissis non dari statim, multo magis consequenter loquitur Scotus, dicens, non dari in via, sed in ultimum terminum ejus servari, et tunc simpliciter dari ut præmium præcedentium meritorum, nulla alia expectata dispositione positiva ex parte hominis seu animæ, præter statum gratiæ usque ad terminum viæ, qui est extrinsecus respectu ipsius viæ, et intrinsecus quoad initium gloriae, supposita tantum illa dispositione negativa, quod nihil purgandum supersit, ita ut sub illa via etiam status purgatorii includatur, quia vel necessarius non fuit, vel in illo momento fuit etiam consummatus.

13. Proponuntur fundamenta prædictæ secunde opinionis, ac adeo communia ejus quatuor explicandi modis. — Primum fundamentum ex ratione. — Instantia. — Ejus confirmatio. — Secundum fundamentum ex incommodis. — Unum incommodum. — Alterum incommodum. — Tertium incommodum. — Quartum incommodum. — Omissis vero illis punctis in quibus isti modi opinandi differunt, quos solum tetigimus, quia illorum cognitio ad veram resolutionem intentam conductet, necessarium est proponere fundamenta propter quæ convenient in negando augmento gratiæ per meritum actuum remissorum sine alia dispositione vel dilatione. Prima ergo ratio directa, et (ut ita dicam) ostensiva directe, solum est quia Deus in augendis habitibus infusus servat proportionem ad augmentum acquisitorum; sed habitus acquisiti non augentur nisi per actus intensores, juxta veriore magisque receptam sententiam; ergo. Quod si assignetur discrimen, quod in acquisitis intensione fit per physicam efficientiam actuum, non vero in infusis, instant, quia cum actus infusi non habeant vim effectricem intensionis habitus, tunc solum Deus supplet illum defectum, quando actus servat eam proportionem ad habitum, quæ necessaria esset, etiam si actus esset effectivus intensionis habitus; ergo priusquam Deus intendat tales habitum, expectat intensorem actum, saltem ut dispositionem secundum proportionem physicam necessariam ac debitam. Et confirmatur hoc congruentia theologica et morali, quia Deus

non infundit habitum gratiæ, nisi juxta dispositionem operantis, et ita infundit gratiam magis vel minus intensam, prout dispositio magis vel minus intensa fuerit, neque unquam intensio gratiæ excedit intensionem dispositionis, ut sumitur etiam ex Concilio Tridentino, sessione 6, c. 7; ergo idem credendum est servare Deum in augmento gratiæ præstanto. Nam in utroque eadem proportio physica et eadem congruentia moralis inventur. Postulat enim recta providentia ratio ut melius operanti melior forma seu major gratia tribuatur. Secundo, adduntur congruentia ab inconvenienti, quia, si per actus remissos datur augmentum gratiæ, propter singulos gradus uniuscujusque actus dabitus aliquod augmentum gratiæ, quia non est major ratio de uno quam de alio, et ita omnes actus erunt meritorii augmenti habitus secundum totam latitudinem suorum graduum. Ex quo ulterius sequitur obtinere hominem per singulos actus remissos tot gradus intensionis gratiæ habitualis quot sunt in singulis actibus; consequens est absurdum, quia alias in immensum cresceret gratia per paucos actus, si illi multiplicentur per annum et semper fiant duplo maiores, ut nimis hodie ut unum, cras ut duo, altera die ut quatuor, altera ut octo, et sic per discursum anni; sic in fine anni perveniret gratia ad immensam quædam intensionem, ut est vulgaris supputatio; illud autem est valde absurdum; ergo non est admittendum principium ex quo illud sequitur. Secundum huic simile est, quia sequitur justum remisse operantem fieri sanctiorem alio exactissime et ferventissime operante, et patiente etiam durissima tormenta usque ad martyrium, solum propter temporis vitæ dilationem, verbi gratia, quia ille per annos quinquaginta, iste per unum tantum annum post primam utriusque justificationem in gratia vixerunt. Sequela evidens est, quia multitudo actuum potest superare intensionem, si actus remissi sunt meritorii secundum omnes gradus suos; consequens autem reputatur absurdum, tum quia datur hominibus occasio remisse operandi, tum quia alias non posset homo diligentia compensare vitæ brevitatem, quod videtur a modo loquendi Scripturæ alienum. Tertium inconveniens auditur, quia alias in continuatione ejusdem actus esset infinitum meritum. Quartum est, quia alias omnia merita per peccatum mortificata reviviscerent quoad actualem et præsentem effectum, et ita semper peccator

resurgeret in majori gratia, quod etiam falsum et absurdum existimat.

14. Tertia opinio, partim consentiens cum hac, partim dissentiens. — Nihilominus est tertia principalis sententia, quæ cum præcedenti convenit, in hoc quod actus remissi sunt meritorii de condigno novi augmenti gratiæ veri et proprii, id est, non solum ut antiqua gratia novo titulo detur, sed etiam ut nova gratiæ perfectio et intensio conferatur. Dissentit vero in alio puncto, de tempore in quo augmentum datur, aitque statim sine ulla dilatione dari. Hanc sententiam tenet Major in 4, dist. 22, quæst. 1; Gabriel in 4, dist. 17, quæst. 4, art. 3, dub. 2, et in 4, distinct. 14, quæst. 3, art. 3, dub. 3; et Almain., tract. 2 Moral., capit. 11 et 22. Et quoad gratiam tenuit eamdem sententiam Victor in Relect. de Augment. charit., et Vega, libr. 7 in Tridentinum, c. 26, et quamvis ibi non satis affirmando loquatur, solvendo enim quoddam argumentum videtur hanc partem permettere potius quam concedere, nihilominus in lib. 15, capite 9, absolute docet: *Per omnia opera bona proficere justos in gratia, ut probabilius (inquit) est inter scholasticos*. Consentit Soto, in 4 dist., quæst. 2, art. 2; sed addit, *augeri gratiam in genere gratiæ*. Et infra declarans illud additum, ait, fortasse gratiam, ut est quædam qualitas, non recipere illud augmentum usque ad ingressum gloriae. Idem habet lib. 2 de Natur. et Grat., cap. 17, in fine, et late hanc sententiam defendit Cumel 1. 2, quæst. 14, art. 8, disput. 3; frustra vero in explicando D. Thoma laborat ne ab ejus sententia discedere videatur. A critere etiam pugnat pro eadem sententia Vazquez 1. 2, disput. 220, c. 5, qui adducit Tiletanum in Apolog. pro Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 10. Et novissime tenet Lorca, disput. 51 de Grat., dub. ult. Videat ergo lector quo titulo Alvarez, supra referens hanc sententiam, et pro illa solum Majorem et Gabrialem allegans, addere non dubitaverit hanc sententiam nullam prorsus habere probabilitatem, solum quia eam sufficienter (ut ipse ait) impugnat Bannez. Sed quanti momenti sit illa impugnatio ex argumentis pro illa sententia adductis, et eorum solutione constabit. Nullus autem prudens dubitare potest quin auctores citati magnam possint probabilitatem huic opinioni generare; quod vero rationem spectando longe probabilior sit, in sequentibus assertiōibus ostendemus.

15. Assertio prima. — *Justus per actus remis-*